

PRZEŁĘKNAĆ SIĘ (69) *vb pf*

się (52), sie (17).

e jasne. ◇ *Formy praet, con i part praet act typu* przelekkł się, przelekk(w)szy się (48), przelekknął się, przelekknąwszy się (10); -ną- *BierEz, FalZioł, MiechGlab, WujNT*; -lekkł (-lekk(w)szy) : -lekkną- *RejWiz* (2:1), *SkarŻyw* (3:17), *SkarKaz* (1:1); *typu* przelekkł się (22), przelekkł się (1); -lekkł : -lekkł *RejKup* (1:1).

inf przelekknąć się (4). ◇ *fut 2 sg* przelekkniesz się (1). ◇ *3 sg* przelekknie się (4). ◇ *1 pl* przelekkną się (1). ◇ *praet 1 sg m* -m, -em się przelekkł (2). ◇ *2 sg m* -eś się przelekknął (1). ◇ *3 sg m* przelekkł się, przelekkł się (21), przelekknął się (4). *f* przelekkła się (3), przelekknęła się (1). *n* przelekkło się (1). ◇ *3 pl m pers* przelekkli się (9). *subst* przelekkły się (1). ◇ *plusq 1 sg f* -m się przelekkła była (1). ◇ *3 pl m pers* byli się przelekkli (1) *HistAl*, przelekkli się byli (1) *BielKron*. ◇ *imp 3 sg* niechaj się przelekknie (1). ◇ *con 3 sg m* przelekkłby się, by się przelekkł (2). ◇ *3 pl m pers* by się przelekkli (1). ◇ *part praet act* przelekknąwszy się (4) *FalZioł, MiechGlab, WujNT*, przelekkszy się (3) *SkarKaz, SkarKazSej* (2), przelekkwszy się (2); przelekknąwszy się : przelekkwszy się *SkarŻyw* (1:2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (wstawka z XVIII) – XVIII w.

Doznać uczucia strachu, lęku, strwożyć się, przerazić się; zaniepokoić się; expavescere Mącz, Cn; perterreri (timore) Miech, HistAl; conturbari, timere timore Vulg; compavescere, consternari, expavere, exterreri (metu), extimescere, pavefieri, pertimescere, terreri Cn (69) : Drugi ras [liszka] z nim fie zetkálá/ Nieco fie wždy przelekknęła: Ale wietřzą śmiałość brálá/ Im częściciey lwá potykálá. BierEz H3v; Wnoczy gdy oczuci [paw] [...] tedy řzpetnie krzyczy przelekknąwřzy fie á mniemaiącz żeby czudność řwá řtracił. FalZioł IV 21d; tedy gdy w bębnny vderzą, ony zwierzęta poczną vciekać przelekknąwřzy fie [metu percusi] MiechGlab 24; Y teraz mam duřze mała Czom fie tak przelekkła była Aż mię febra przeraziła RejJóz H2; RejKup i7v; Ráyce Rzymřcy řlyřzác przyřcie Alexandrá bárzo fie przelekkli HistAl B5v, F7v; By teř miálá krolewná być iřcie y z ráiu. On vbogi młodzyeniec znowu fie przelekknął/ Aż witáiac ná obie kolonie przyklekknął. RejWiz 32v, 22, 110v; RejFig Dd7; Soliman gdy fie dowiedział iż miáltho dobrowolnie dano/ pořłał dziećię [królowej węgierskiej] ná zamek iuř wieczor máćierzy/ zádzierzawřzy przy řobie pány opiekuny/ ktorzy fie bárzo przelekkli zwłafzczá gdy ich pytano o wiele rzeczy. BielKron 313v; A primo conspectu eius expavescunt, Ná pierwřze nañ weyřzrenie řami fie przelekkli. Mącz 284d; Przywiedziony w żełázných [!] okowách przed krolá/ nie tylko řię nic nie przelekkł: ále y pokłonić řię krolowi niechćiał. SkarŻyw 304; przelekknie řię pánná á przedřię w řáŃce Bořey niezwałpi/ myřlac: podomno mię zábic przyřzedł. SkarŻyw 341; A on [Ezaw] wřkazał przez teřz pořły/ iřz ia iadę przeci w brátu memu/ ze cřterzyřtá męřmi. Gdy to vřlyřzał Iákob/ bárzo řię przelekkł/ y rozdzielił řwoy lud y dobytek ná dwá hufce. SkarŻyw 347; gdy ieden z nich z řuku řtrzełi: řtrzała řię názad obrociłá/ y řtrzelcá zraniłá/ y przelekkwřzy řię wřzyřcy/ [...] żaden w onę iářkiniá wniřć nieřmiał. SkarŻyw 422; y náleřli go [króla Eglona] zábitego y mieczyk wbrzuchu iego. Przelekkli řię nad miáre wřzyřcy: á tym cřářem Aod zwołał lud do woyny/ y řam przed nim idác/ zářtápił v Iordanu przechod: y poráził dzieřięć tyřięcy Moábitow SkarŻyw 559, 193, 226, 251, 308, 341, 580; WujNT Mar 4/41; SkarKaz 546a; Y gdy mu [Neemiaszowi] wino podawał/ rzekł mu krol [babiloński]: Czemuř ták řmutny chorým nie będac? nie dářmo to/ coř złego iest w řercu twoim. A on przelekkřzy řię rzekł: Krolu řyi ná wieki: iáko ia řmutnym być nie mam: gdyř dom/ miářto

pogrzebow oycow moich ípułtołzáło *SkarKazSej* 668a; [widząc rycerstwo jego, iż ich króla poganin ranił, przelększy się rycerstwo, wszytcyby go opuścili. *Kaz* 21].

przełęknać się kogo, czego (11): Osiel potym Pána vřzał/ K niemu bárzo rychło przybieżał/ A tám mu się ná pierśi wpiął/ On się go bárzo przelęknął. *BierEz* M4v; Bylycza go okurzymy A kes mu krfie vpuścimy. Wiec chebdu wkotle vwarzyć A tem go nanoć naparzyć. Gdy vńnie zapomny tego Iefly ze się przelękl czego. *RejKup* f7v; Bo y złodzyey by ízedł krásć á vřzał tám kátá/ Wieręby sie podobno przelękl pána brátá. *RejWiz* 139v; Przełękl się onych pogrozek Konstáncyuřz/ y z wielką czćią Athánázemu Bífkupřtwo y Páwłowi przywrocił *SkarŻyw* 391; Tedy kazał obu ná Amphiteatrum ábo plác igrzyřk wywieść: y tám ná nie dwu wielkich Lwow ktorych się ryku wřytko miałto przelękló/ wypuścić. *SkarŻyw* 532; Ták wielkiego woyská nieprzełękl się mężny Bárak *SkarŻyw* 559, 147, 537, 544, 553; *SkarKaz* 156a.

przełęknać się z czego (2): *BierEz* O; Ták bárzo sie bowiem Thyrowie byli przelękli z zábiciá ich kfiáżęcía Baláam iż sie żadnym obyczáiem náwáłności Grekow nie íprzećiwáli. *HistAl* C.

przełęknać się na co (3): Ná ty łłowá przelękl się Krol y íkruřzył/ y padwřzy do nog iego/ żáłość pokázował y o pokutę prořil. *SkarŻyw* 510; Grozić potym mu począł mękámi y śmierćią: ále się ná to nic nieprzełękl/ á przy swoim męřkim řtátku řtał mocnie. *SkarŻyw* 553; *SkarKazSej* 668b.

przełęknać się o co (1): W ten czas Zygmunt Krol Polřki/ obległ Opoczķę Mořkiewřkiemu y dobywał iey/ máiąc w podeyrzeniu iákim ony pořly/ prze tę przyczynę/ pořłowie viecháli z Mořkwy nic niepořtánowiřzy/ y przelękli sie byli o to. *BielKron* 435v.

przełęknać się czym [= z powodu czego] (1): A karz sie onych przygodá Co sie przelękli tą wodá *RejRozpr* K2.

W charakterystycznych połączeniach: przełęknać się barzo (8), *nad miarę, nieco*.

Szeregi: »przełęknać się i przestraszony być« (1): A przelęknáwřzy się y przeřtrářzeni będąc [conturbati vero et conterriti]/ mniemáli iż duchá widźieli. *WujNT Luc* 24/37.

»przełęknać się i zdumieć« (1): Papiesz przelęknął się y zdumiał/ á wierzyć niechćiał/ áby [pokutnik] tym był czym się mienił. *SkarŻyw* 166.

a. *Wobec Boga lub wskutek Jego widocznej interwencji w życie ziemskie* (22) : Abowiem nigdziey indziey nieieřt znacźnieyřly bog iedno tám [w *Jeruzalem*] [...]. Ták iż y krolowie niektorzy/ nárádźiwřly sie kwápili sie do zebránia miałtá tego y obaczywřly wniem dziwne rzeczy wzruřłeni byli wmyřliach řwych á práwie sie przelękli. *RejPs* 71v; *Leop* 4.*Esd*r 12/5; pořłał do nich [Bóg] kaznodzieię řwego onego Noego [...]: áby ludzi vpominał/ á do pokuty wzywał/ żeby się przelękli/ á do popráwy řywotá vćiekáli. *SkarŻyw* 269; Y rzecze P. Bog do Abráhámá: czemu się śmieie Sará żoná twoia [...]? [...] A Sará się dopiero przelęklá/ y záprzáłá się mowiąc: nie śmiałám ći się. *SkarŻyw* 285; Przeto się przelęknąć ma Heretyk y ten ktory w grzechu leży *SkarŻyw* 369; bo kto niewierzy/ ířz ieřt tořz [ciało moje, tj. *Chrystusa*] prawdziwe/ iáko on rzekł/ od łářki odpada/ y od zbáwienia. To řá słowá iego. ktore/ by Zwingliánin vważył/ á wiáre dał řwięty m Oycom/ przelęklby się. *SkarŻyw* 456, 501, 502; *SkarKaz* 7a.

przełęknać się kogo, czego (12): Czynił wolá Bożá Noe/ vwierzył P. Bogu/ przelękl się řrogořci oney [tj. *zatracenia wszystkich ludzi*]/ opowiadał iá ludziom *SkarŻyw* 270, 243, 368; Ktoż się ćiebie

nie przełęknie Pánie? Kto fię wyliczy y przed tobą wśpráwiedliwi? *SkarKaz*)(3; Nie łuchác tedy tey zdrády heretyckiey/ ále fię bárzo onego przyłzł⁸⁰ łádu przełęknać/ y nań łobie dobre vczynki gotowác winniłmy. *SkarKaz* 5b; Przerác Pánie/ mowi tenze Prorok/ boiázniá twoiá ferce moie: bom fię przełękł łáduw twoich. *SkarKaz* 7a; Ma fię grzełzny/ ktory prawdziwá wiáre ma/ pierwey przełęknać gniewu Bożego y ftráfzliwey frogości iego *SkarKaz* 348a, 161b, 206b, 349b, 386b; Y rzeknę im [*Turkom*]: Biycie ie y morduycie/ [...] ia wiedziéc o nich niehcę. O Pánie moy/ ktoż fię tego nie przełęknie/ á do zgody fię bráterfkiey y miłóści nie wroci? *SkarKazSej* 672b.

W charakterystycznych połączeniach: przełęknać się gniewu bożego, majestatu, przyszłego sądu(-ow) (3), rzeczy dziwnych, (straszliwej) srogości (3), swego uczynku.

*Szeregi: »przełęknać się i ustraszyć« (1): Przełękł fię zaráz lud y wśtráfzył/ y łtali fię iáko owce połłuzni/ y czynił z nimi Moyżelz co hciał. *SkarŻyw* 491.*

*»zawstydzic i przełęknać się« (1): O iáko fię ich závátydzá y przełękna/ gdy záłuiác fię ná nie przed łędziá łpráwiedliwym będą mowic: [...] pokarż ie łędzia dobry/ á miłóšierdzia im nie czyn/ iáko oni nam nie czynili. *SkarKaz* 386b.*

Synonimy: nastraszyć się, ostraszyć się, potrwożyć się, przestraszyć się, strachnąć się, strwożyć się, ubać się, ustraszyć się, zbać się, zatrwożyć się.

Formacje współrdzenne cf LĘKAĆ SIĘ.

Cf PRZEŁĘKŁY, PRZEŁĘKNIENIE, PRZEŁĘKNIONY